

Briselē, 17.10.2013
COM(2013) 713 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**Gada ziņojums par Eiropas Savienības pētniecības un tehnoloģiju izstrādes
pasākumiem 2012. gadā**

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Gada ziņojums par Eiropas Savienības pētniecības un tehnoloģiju izstrādes pasākumiem 2012. gadā

1. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA PAR GADA ZIŅOJUMU PAR PĒTNIECĪBAS UN TEHNOLOĢIJU IZSTRĀDES PASĀKUMIEM

Gada ziņojums par Eiropas Savienības pētniecības un tehnoloģiju izstrādes darbībām ir sagatavots atbilstīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 190. pantam. Šā ziņojuma mērķis ir sniegt kodolīgu pārskatu par galvenajiem (bet ne visiem) pārskata gadā īstenotajiem pasākumiem. Ziņojumā ir iekļauta arī informācija, kas saistīta ar *Euratom* līgumu, lai gan formāli tā neatbilst šā ziņojuma tvērumam.

2. PLAŠĀKS 2012. GADA POLITISKAIS KONTEKSTS

Eiropas Savienības izaugsmes un nodarbinātības stratēģija — "Eiropa 2020" — ir stūrakmens Savienības 2012. gada pieejai strukturālajām reformām un konkurētspējas uzlabošanai. 2012. gada prioritārās rīcības jomas tika ieskicētas Gada izaugsmes pētījumā par 2012. gadu¹.

Gads sākās sarežģītos apstākļos. Uzticība euro mazinājās, ekonomikas izaugsme piedzīvoja kritumu, un, vissvarīgākais, ES pilsoņu ticība Eiropas spējai atrisināt savas problēmas bija zemāka nekā jebkad agrāk².

Eiropas Savienība turpināja centienus pārvarēt krīzi. Komisijas priekšlikumā konceptuālajam plānam par to, kā pilnveidot ekonomisko un monetāro savienību, tika izklāstīts ilgtermiņa redzējums, kā arī konkrēti pasākumi, kas veicami īstermiņā un vidējā termiņā.

Komisija norādīja, ka ir jāmaina Eiropas ekonomikas darbības veids — jāīsteno izmaiņas, kas Eiropai ļaus pilnvērtīgi izmantot savas daudzās stiprās puses inovāciju, zināšanu un prasmju piesātinātajā nākotnes ekonomikā. Šā iemesla dēļ "Eiropa 2020", paredzot pasākumus, lai palīdzētu Eiropai pārvarēt pašreizējo ekonomikas krīzi un panākt gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi, galveno lomu atvēl pētniecībai, tehnoloģijām un inovācijai. ES ekonomikai ir šobrīd neizmantots potenciāls kļūt inovatīvākai, produktīvākai un konkurētspējīgākai, vienlaikus patērējot mazāk resursu un samazinot kaitējumu videi³.

Komisija izsludināja pēdējos uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus Septītās pamatprogrammas ietvaros, un šis uzaicinājumu kopums ir plašāks nekā jebkad. Finansējums, kas ir pieejams organizācijām un uzņēmumiem visās ES dalībvalstīs un partnervalstīs, veido ES ierosinātā 2013. gada pētniecības budžeta (10,8 miljardi euro) lielāko daļu.

¹ COM(2011) 815 galīgā redakcija, 23.11.2011.

² Eurobarometra 78. standartaptauja, 2012. gada rudens, ES sabiedrības viedoklis.

³ "Spēcīgāka Eiropas rūpniecība izaugsmei un ekonomikas atveseļošanai: atjaunināts paziņojums par rūpniecības politiku", COM(2012) 582 final.

Šie uzaicinājumi tika izsludināti tikai dažas dienas pēc tam, kad ES līderi Izaugsmes un nodarbinātības paktā⁴ bija uzsvēruši pētniecības un inovācijas fundamentālo nozīmi Eiropas Savienības pieejā ekonomikas un finanšu krīzes pārvarēšanai.

3. INOVĀCIJAS SAVIENĪBA

Pamatiniciatīva "Inovācijas savienība", ko Komisija stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros sāka īstenot 2010. gada oktobrī, paredz izveidot dinamisku, inovācijā balstītu ekonomiku, kuras virzītājspēks būtu idejas un jaunrade, kura spētu iesaistīties globālajās vērtības radīšanas ķēdēs, kura ļautu iekarot jaunus tirgus un radītu augstas kvalitātes darbvietas.

3.1. Progresu uzraudzība inovācijas jomā

Kopumā progress Inovācijas savienības politikas satvara izveides jomā ir vērā ņemams — sekmīgi norit vairāk nekā 80 % iniciatīvu, tostarp Eiropas Pētniecības telpas (EPT) padziļināšana un "Apvārsnis 2020". "Lietpratīgas fiskālās konsolidācijas" princips — t. i., izaugsmi sekmējošu izdevumu, piemēram, pētniecības un izstrādes izdevumu, nesamazināšana vai, ja iespējams, palielināšana — nu ir integrēts Eiropas pusgadā. Eiropas uzņēmējdarbības vide kļūs labvēlīgāka inovācijai, pateicoties vienotā tirgus pasākumu kopumam, piemēram, vienotā patenta sistēmai, ātrākai standartu noteikšanai, modernizētiem ES iepirkuma noteikumiem un riska kapitāla fondu Eiropas pasei. Eiropas inovācijas partnerības apkopo resursus un mērķtiecīgi plāno pieprasījuma un piedāvājuma puses pasākumus svarīgu sabiedriskas nozīmes uzdevumu risināšanai.

Eiropas pozīcija pasaules mērogā joprojām ir salīdzinoši spēcīga. Augstvērtīgu zinātnes un inovācijas produktu ziņā ES sniegums ir viens no labākajiem pasaulē. Tā joprojām gūst vislielāko īpatsvaru no pasaules rūpniecisko vērtības radīšanas ķēžu sniegtajiem ienākumiem. Kopš 2008. gada ES ir uzlabojusi savu sniegumu inovācijas jomā, un starpība starp ES sniegumu un ASV un Japānas sniegumu ir sarukusi gandrīz uz pusi. ES arī saglabā savu spēcīgo pozīciju inovācijas jomā salīdzinājumā ar Brazīliju, Indiju, Krieviju un Ķīnu, lai gan pēdējā no minētajām neatlaidīgi tuvojas ES līmenim. Turklāt Dienvidkorejas pārkums inovācijas jomā salīdzinājumā ar ES kopš 2008. gada ir gandrīz trīskāršojies, un tagad tā līdzas ASV šajā jomā ieņem vadošo pozīciju.

Turklāt, lai gan ES publiskā sektora izdevumi par pētniecību un izstrādi visā krīzes laikā palielinājās, valdībām cenšoties saglabāt savu pētniecības un izstrādes ieguldījumu līmeni un tādējādi stimulēt tāpat rīkoties arī uzņēmumus, jauni dati liecina par potenciālu pretēju tendenci. 2011. gadā pirmo reizi kopš krīzes sākuma 27 ES dalībvalstu publiskā sektora kopējais pētniecības un izstrādes budžets nedaudz samazinājās. Tomēr valdošās krīzes ārkārtējais ilgums un smagums var sākt apdraudēt ES politikas konsensu, ka ieguldījumi pētniecībā un izstrādē ir jāaizsargā. Krīzes ietekmē ir nākuši gaismā arī sistēmiski trūkumi, kas raksturīgi Eiropas sniegumam inovācijas jomā, un tā pastiprina vajadzību pēc plašākām reformām valstu pētniecības un inovācijas sistēmu efektivitātes un rezultativitātes uzlabošanai. To panākt varētu ļaut pārdomātas specializācijas stratēģijas, ciešāka saikne starp pētniecību publiskajā sektorā un inovāciju uzņēmējdarbībā, kā arī labvēlīgāki vispārējie apstākļi ieguldījumiem uzņēmējdarbībā.

⁴ Eiropadome paktu pieņēma 2012. gada 27.–28. jūnijā.

Inovācijas savienības 2013. gada rezultātu pārskats⁵ liecina, ka dalībvalstu snieguma konverģence inovācijas jomā ir apstājusies. Tā kā konverģence bija dominējošā tendence kopš rezultātu pārskata ieviešanas 2001. gadā, šāda notikumu attīstība nepārprotami liecina par risku, ka varētu palielināties starp dalībvalstīm pastāvošā plaisa inovācijas jomā. Krīzei ieilgstot un kļūstot aizvien smagākai, palielinās starpība starp dažu Eiropas reģionu izaugsmes rādītājiem un nostiprinās vajadzība strauji īstenot Inovācijas savienību un to padziļināt inovācijai svarīgās jomās, piemēram, augstākās izglītības, inovācijā balstītas uzņēmējdarbības un pieprasījuma puses pasākumu jomā. Ir jāsaglabā arī attīstība tādās jomās kā sociālā inovācija. Turklāt turpinās sagatavošanās darbs, kura mērķis ir pēc iespējas palielināt gaidāmās sinerģijas starp programmu "Apvārsnis 2020" un struktūrfondiem, īstenojot pārdomātu specializāciju.

3.2. Sabiedriskas nozīmes uzdevumu risināšana: Eiropas inovācijas partnerības

2012. gadā sākās jauns posms Eiropas inovācijas partnerības (EIP) pieejā sabiedriskas nozīmes uzdevumu risināšanai paredzētu inovāciju izstrādes un ieviešanas paātrināšanai. Izmēģinājuma partnerība aktīvām un veselīgām vecumdienām (*AHA*) no plānošanas stadijas nonāca īstenošanas posmā, un tika ierosināts šo pieeju izmantot vēl četrām jomām. Reakcija uz *AHA* partnerības aicinājumu uzņemties saistības izvērtās daudzsoļa — 261 struktūra apņēmas veikt konkrētus pasākumus, vairāk nekā 50 reģionu un pašvaldību pauda vēlēšanos kļūt par paraugorganizācijām un simtiem partneru pieteicās dalībai tīmekļa inovatīvu ideju tirgū.

Pēc tam, kad tika atbalstīts izmēģinājuma partnerības stratēģiskais īstenošanas plāns (SĪP), Komisija izvirzīja jaunu SĪP priekšlikumus lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas, izejvielu, ūdens un progresīvo pilsētu un pašvaldību jomā. Pēc Padomes atbalsta saņemšanas ūdens EIP pieņēma savu SĪP 2012. gada decembrī, un tiek paredzēts, ka lauksaimniecības, izejvielu un progresīvo pilsētu un pašvaldību EIP SĪP tiks pieņemti 2013. gadā, lai pēc iespējas ātrāk varētu sākties to īstenošana.

4. EIROPAS PĒTNIECĪBAS TELPAS IZVEIDE

Saskaņā ar Eiropadomes secinājumiem par EPT izveides pabeigšanu Komisija pieņēma paziņojumu par stiprāku Eiropas Pētniecības telpas partnerību izcilībai un izaugsmei⁶, kurā ierosināts panākt efektīvas valstu pētniecības sistēmas, optimālu starpvalstu sadarbību un konkurenci, pētniekiem atvērtu darba tirgu, dzimumu līdztiesību un dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu pētniecībā, kā arī piekļuvi zinātniskajai informācijai un tās apriti. Uzmanība tajā galvenokārt veltīta nostiprinātas partnerības pieejai starp dalībvalstīm, Komisiju un ieinteresēto pētniecības struktūru organizācijām. Šo pieeju atbalstīja Padome⁷.

EPT ir Inovācijas savienības daļa, un programma "Apvārsnis 2020" dažādos veidos atbalsta tās izveidi. EPT izveide ir viena no svarīgākajām strukturālajām reformām Eiropas izaugsmes veicināšanai, un tas tiek atzīts aizvien plašāk. Pētniecībai veltītās ES IKP daļas palielināšana līdz 3 %, "Apvārsnis 2020" un ar EPT izveidi panākta starpvalstu finansējuma daļas (pašlaik

⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2013_en.pdf.

⁶ COM(2012) 392 final, 17.7.2012.

⁷ Konkurētspējas padomes 3208. sanāksmes secinājumi, 11.12.2012.

0,8 %) palielināšanās — šie trīs elementi kopā līdz 2030. gadam varētu palielināt IKP pat par papildu 445 miljardiem euro, kā arī radīt 7,2 miljonus jaunu darbvieta⁸.

Šis partnerības pieejas būtisks elements ir Komisijas un piecu nozīmīgu ieinteresēto pētniecības struktūru organizāciju⁹ 2012. gada 17. jūlija kopīgais paziņojums līdztekus rakstveida saistībām, kas noteiktas saprašanās memorandos. Tās paredz, ka organizācijas līdz 2013. gada beigām panāks vērā ņemamu progresu.

EPT paziņojuma īstenošanu atbalstīs EPT uzraudzības mehānisms (EUM), kura mērķis ir vākt informāciju, lai uzraudzītu progresu dalībvalstu un asociēto valstu līmenī. Komisijai būs nozīmīga loma EUM izveidē un darbības nodrošināšanā valstu iestādēm un ieinteresētajām pētniecības struktūrām. Iesakumam Komisija veica EPT apsekojumu, lai noskaidrotu, kāds progress sabiedriskajās pētniecības organizācijās ir panākts EPT paziņojumā norādīto attiecīgo darbību īstenošanā.

4.1. Pētnieki

Svarīgs šā procesa elements bija sešpadsmit pasākumu īstenošana nolūkā sekmēt pētnieku mobilitāti, apmācību un karjeras veidošanu, īpašu uzmanību veltot tādiem aspektiem kā atklāta, pārredzama un uz nopelniem balstīta pieņemšana darbā; "EURAXESS — pētnieku balss" darbības sākšana, lai nodrošinātu tiešu saziņu ar individuāliem pētniekiem; darba grupas izveide, lai tā piedāvātu risinājumus potenciāla(-u) Eiropas mēroga papildu pensiju fonda(-u) izveidei pētniekiem; sadarbība ar ieinteresētajām pētniecības struktūrām, lai formulētu un īstenotu valstu dotāciju pieejamības un pārnēsāmības principus; īpaša procedūra trešo valstu valstspiederīgo uzņemšanai zinātniskās pētniecības veikšanai.

EPT Cilvēkresursu un mobilitātes vadības grupa palīdzēja sagatavot un apsekt attiecīgās iniciatīvas, it sevišķi sagatavojot Cilvēkresursu jautājumu darba grupas gala ziņojumu un ieteikumus, tostarp Cilvēkresursu stratēģiju pētniekiem (HR4R), izveidojot jaunas darba grupas tādu jautājumu risināšanai kā inovatīvas doktorantūras studijas un pētnieku profesionālā attīstība, kā arī sagatavojot pētnieku 2012. gada ziņojumu, kurā uzrauga progresu.

4.2. Kopīgā plānošana

Lai atbalstītu kopīgās plānošanas procesu, Komisija 2012. gadā sāka īstenot koordinācijas un atbalsta pasākumus, kas nodrošinās atbalstu piecām no sešām otrā viļņa kopīgajām plānošanas ierosmēm (KPI): "Klimata jomas zināšanu apvienošana Eiropai", "Veselīgas un produktīvas jūras un okeāni", "Ilgāks mūžs, labāka dzīve — demogrāfisko izmaiņu iespējas un problēmas", "Mikrobu problēma — jauns cilvēka veselības apdraudējums" un "Ūdens problēmas mainīgā pasaulē". Tika arī aicināts 2013. gadā atbalstīt sesto KPI "Eiropas pilsētas — globālas pilsētproblēmas, kopīgi risinājumi Eiropā".

2012. gadā trijās no četrām pirmā viļņa KPI — izmēģinājuma KPI tādās jomās kā neirodeģeneratīvās slimības, tostarp Alcheimera slimība; lauksaimniecība, pārtikas nodrošinājums un klimata pārmaiņas; veselīgs uzturs veselīgai dzīvei — tika pieņemtas stratēģiskās pētniecības programmas (SPP), kurās ir noteiktas nākamajos gados veicamās

⁸ SWD(2012) 212, Komisijas dienestu darba dokuments — ietekmes novērtējums, kas pievienots paziņojumam COM(2012) 392 final.

⁹ EARTO, EUA, LERU, NordForsk un Science Europe.

darbības. KPI "Kultūras mantojums un globālās pārmaiņas — jauns uzdevums Eiropai" izsludināja kopīgo izmēģinājuma uzaicinājumu un varētu pieņemt savu SPP 2013. gada sākumā.

Lai sekmētu noritošo kopīgās plānošanas procesu pārrobežu pētnieciskās sadarbības jomā, Komisija dalībvalstīm un ieinteresētajām personām ierosināja divas jaunas darbības — EPT logotipu un sinhronizēto uzaicinājumu. Komisija sāka sarunas ar ieinteresētajām personām par izmēģinājuma darbību sākšanu līdz 2014. gadam.

4.3. Pētniecības infrastruktūras

Eiropas Komisija turpināja cieši sadarboties ar Eiropas Pētniecības infrastruktūru stratēģijas forumu (*ESFRI*), lai līdz 2015. gadam pabeigtu vai sāktu 60 % no *ESFRI* ceļveža projektiem. 2012. gadā tika publicēti 15 valstu ceļveži, bet septiņi vēl bija sagatavošanas stadijā.

2012. gadā pastiprinājās centieni izmantot struktūrfondus *ESFRI* projektu būvniecībai; īpaša uzmanība tika veltīta pirmajiem diviem objektiem — *ELI (Extreme Light Infrastructure)* objektiem, kas līdz 2016. gadam jāuzbūvē Čehijā (290 miljoni euro) un Rumānijā (180 miljoni euro).

Komisija 2012. gadā arī ierosināja grozīt regulu, ar ko izveido tiesisko regulējumu Eiropas pētniecības infrastruktūras konsorcijam (*ERIC*), kas tika izstrādāta, lai atvieglotu tādu lielu pētniecības infrastruktūru izveidi un darbību, kurās iesaistītas vairākas Eiropas valstis. Lai gan šīs regulas vienota un savlaicīga īstenošana dažādās dalībvalstīs joprojām ir problemātiska, ir izveidota vienotu valodas resursu un tehnoloģiju infrastruktūra (*CLARIN ERIC*), turklāt Komisija izskata septiņu citu projektu (*ECRIN, EURO-ARGO, ESS* apsekojums, *BBMRI, EATRIS, DARIAH, C-ERIC*) pieteikumus.

Padome¹⁰ 2012. gada 11. decembrī uzsvēra, ka jāatjaunina un jāpielāgo *ESFRI* pilnvaras, lai pienācīgi risinātu pašreizējās problēmas, kā arī nodrošinātu, ka jau noritošie *ESFRI* projekti pēc visaptveroša novērtējuma tiek apsekoti un ka *ESFRI* ceļvedī norādītie infrastruktūras projekti ir prioritāri.

Lai novērtētu, kā notiek ES atbalsta sniegšana saskaņā ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2020", Komisija ir arī izveidojusi augsta līmeņa ekspertu grupu. Tāpat Komisija ir sākusi arī apspriešanos par nākotnes pētniecības pasākumiem, kuru mērķis ir esošo pētniecības infrastruktūru plašāka un efektīvāka izmantošana starpvalstu līmenī.

4.4. Augstskolas — modernizācijas programma

Tika veikts pētījums par strukturētu inovatīvu doktorantūras studiju programmu izveidi, lai tas varētu kalpot kā ceļvedis Eiropas mēroga strukturētu programmu izveidē. Tika izsludināts iniciatīvas "EPT virspētnieki" izmēģinājuma uzaicinājums konverģences reģioniem, lai atvieglotu strukturālu izmaiņu ieviešanu universitātēm un citām pētniecības organizācijām ar mērķi sekmēt izcilību un tādējādi uzlabot to sniegumu, tām pretendējot uz pētniecības finansējumu, ko piešķir konkursa kārtībā. Tika veikta arī priekšizpēte, lai noskaidrotu labāko veidu, kā izveidot Eiropas akreditācijas mehānismu "hartas un kodeksa" cilvēkresursu pārvaldībai universitātēs un publiskā sektora finansētās pētniecības iestādēs.

¹⁰ Konkurētspējas padomes 3208. sanāksmes secinājumi.

4.5. Brīva piekļuve, zināšanu tālāknodošana un digitālā EPT

Brīvas piekļuves princips ir integrēts pamatprogrammā "Apvārsnis 2020". Dalībvalstis tika aicinātas izvirzīt valsts kontaktpunktu, lai atvieglotu informācijas apmaiņu un darītu iespējamu savstarpēju mācīšanos. Komisija plāno rīkot pirmo sanākumi valstu kontaktpunktiem, lai tie apmainītos ar gūto pieredzi un paraugpraksi.

2012. gadā tika izveidota zināšanu tālāknodošanas ekspertu grupa, lai tā veiktu padziļinātu analīzi un sniegtu ieteikumus. Komisija sāka pētījumu ar mērķi izstrādāt vadlīnijas par galvenajiem jautājumiem, ko dalībnieki var atrunāt savos konsorcijs nolīgumos. *ERAC* Zināšanu tālāknodošanas darba grupa sniedza norādījumus un atsauksmes izmantošanai pētījumā, kurā tika apzināts panāktais progress Komisijas intelektuālā īpašuma ieteikumu un prakses kodeksa īstenošanā¹¹.

Digitālā EPT sniegs atbalstu e-infrastruktūru nodrošināšanai, vienlaidu piekļuvei digitāliem pētniecības pakalpojumiem pārrobežu līmenī, kā arī lielākai e-zinātnes izplatībai un ar to saistītas politikas izstrādei. 2012. gadā šī sadarbība tika sākta ar digitālās EPT integrēšanu EPT kontroles struktūrās un darbībās, ieskaitot ieinteresēto personu platformu mijiedarbību un EPT paziņojumā minēto darbību sistemātisku uzraudzību. E-infrastruktūras sekmē zināšanu radīšanu, apriti un izmantošanu Eiropā un veicina sadarbību starp zinātniekiem. 2012. gadā uzmanība tika veltīta galvenokārt zinātnei un inženierzinātnēm, kam raksturīgs intensīvs datu izmantojums (*EUDAT*, *OpenAIRE*), skaitļošanas infrastruktūrai (*PRACE*, *EGI*, *Helix Nebula*), pētniecības un izglītības tīklam *GEANT*, virtuālajām pētniecības kopienām un e-zinātnei. Starp nozīmīgākajiem pasākumiem jāmin Eiropas stratēģijas augstas veiktspējas skaitļošanas jomā publicēšana (paziņojums Parlamentam un Padomei), brīvas piekļuves infrastruktūras un globālās pētniecības datu alianses (PDA) izstrāde, kā arī projekta *Africa Connect*, kas savieno Eiropu ar Subsahāras Āfriku, sākšana.

5. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Svarīgākais gada sasniegums bija paziņojums "Uzlabot un koncentrēt ES starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā. Stratēģiska pieeja"¹². Komisija šajā paziņojumā ierosina jaunu stratēģiju starptautiskajai sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā, it sevišķi — lai sagatavotos pamatprogrammai "Apvārsnis 2020".

Starptautiskā sadarbība pētniecības un inovācijas jomā nav pašmērķis — tā ir drīzāk līdzeklis, kas ļaus Eiropas Savienībai sasniegt tās augstākā līmeņa mērķus. Šie mērķi ir: nostiprināt Savienības izcilību un pievilcību pētniecības un inovācijas jomā, sekmēt tās ekonomisko un rūpniecisko konkurētspēju, risināt pasaules mēroga sabiedriskas nozīmes uzdevumus, kā arī atbalstīt Savienības ārpolitikas pasākumus.

Stratēģijā ir noteikta divējāda pieeja šo mērķu sasniegšanai.

Pamatprogrammā "Apvārsnis 2020" varēs piedalīties struktūras no visas pasaules, lai gan tiks pārskatīta pieeja finansējuma piešķiršanai šīm struktūrām no Savienības budžeta. Šī vispārējā atvērtība sniegs Eiropas zinātniekiem iespēju sadarboties ar trešo valstu kolēģiem pašu izvēlētās pētniecības jomās.

¹¹ COM(2008) 1329.

¹² COM(2012) 497, 14.9.2012.

Tiks izstrādātas īpaši orientētas darbības, kuru mērķis ir sadarbība konkrētās jomās un ar noteiktām valstīm vai reģioniem. Tās tiks sagrupētas daudzgadu ceļvežos.

Neatņemama stratēģijas daļa būs arī vairāki transversāli jautājumi.

- Tiks nostiprināta partnerība ar dalībvalstīm, izmantojot Stratēģijas foruma starptautiskajai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā iestrādes.
- Tiks izstrādāti kopīgi principi starptautisku pētniecības un inovācijas darbību veikšanai, un tie tiks popularizēti mūsu starptautisko partneru vidū ar mērķi panākt vienlīdzīgus spēles noteikumus pasaules mērogā. To sekmēs nesen izveidotā Pasaules pētniecības padome — brīvprātīgs forums, kas izveidots, lai apmainītos ar paraugpraksi un noteiktu vienotus principus.
- Ciešāka būs koordinācija ar citām Savienības rīcībpolitikām, kam ir spēcīga ārpolitikas dimensija, kā arī ar starptautisko organizāciju darbībām un daudzpusējiem forumiem.

Stratēģijas īstenošana būs rūpīgi salāgota ar pamatprogrammu "Apvārsnis 2020". Lai nostiprinātu pārvaldību, Komisija ir apņēmusies no 2014. gada sākuma ik pēc diviem gadiem publicēt progresa ziņojumu. Barselonā, Spānijā, 2012. gada aprīlī tikās aptuveni 350 augstākā līmeņa zinātnieki un politikas veidotāji no vairāk nekā 30 Eiropas Savienības un Vidusjūras reģiona valstīm, lai sāktu jaunu partnerību pētniecības un inovācijas jomā. Izveidot jauno partnerību ierosināja Eiropas Komisija, reaģējot uz politiskajām pārmaiņām Vidusjūras reģiona dienvidos un ņemot vērā programmu "Apvārsnis 2020". Konference iezīmēja sākumu virzībai uz kopējas Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu pētniecības un inovācijas programmas izveidi.

6. PĒTNIECĪBAS UN INOVĀCIJAS PAMATPROGRAMMA "APVĀRSNIS 2020" (2014.–2020. GADS)

Viss ES pētniecības un inovācijas finansējums pirmo reizi tiks apvienots vienotā programmā — pamatprogrammā "Apvārsnis 2020", kas galveno uzmanību paredz veltīt trim galvenajām prioritātēm: nostiprināt ES pasaules mērogā vadošo pozīciju zinātnes jomā, nostiprināt rūpniecības vadošo lomu inovācijā un palīdzēt atrisināt visiem eiropiešiem nozīmīgas pamatproblēmas, kas caurvij dažādus svarīgus sabiedriskas nozīmes uzdevumus.

Eiropas Parlamenta Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komiteja (*ITRE*) 2012. gada 28. novembrī ar absolūtu balsu vairākumu pieņēma trīs no četriem paketes "Apvārsnis 2020" ziņojumiem. ES Padome vienojās par daļēju vispārēju pieeju pamatprogrammas regulai (2012. gada 31. maijā), dalības un pētījumu rezultātu izplatīšanas noteikumu regulai (2012. gada 10. oktobrī) un lēmumam par īpašo programmu (2012. gada 11. decembrī).

Tas ir ļoti labs pamats trīspusējām sarunām starp ES iestādēm ar mērķi parastajā likumdošanas procedūrā līdz 2013. gada beigām vienoties par paketi "Apvārsnis 2020" pirmajā lasījumā.

7. SEPTĪTĀ PAMATPROGRAMMA

7.1. 2012. gada darba programmu īstenošana

2012. gadā noslēdzās 53 uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus ar kopējo paredzamo budžetu 4,4 miljardu euro apmērā. Pavisam kopā tika saņemti 17 374 atbilstīgi priekšlikumi, no kuriem 3089 tika izraudzīti finansēšanai, tātad finansēti tika 17,78 % no visiem priekšlikumiem.

Ar visiem atbilstīgajiem priekšlikumiem kopumā bija saistīti 70 059 pieteikumu iesniedzēji, kopējās projektu izmaksas bija 36,99 miljardi euro, un kopējais pieprasītais ES ieguldījums bija 30,78 miljardi euro. Ar visiem tālāk virzītajiem priekšlikumiem kopumā bija saistīts 14 821 pieteikumu iesniedzējs, kopējās projektu izmaksas bija 6,92 miljardi euro, un kopējais pieprasītais ES ieguldījums bija 4,98 miljardi euro. Kopumā sekmīgi bija 21,16 % no iesniedzējiem, un tika piešķirti 16,18 % no pieprasītā ES ieguldījuma.

7.2. 2013. gada darba programmas

2012. gada jūlijā pieņemtajos 2013. gada uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus, kuru kopējā vērtība ir aptuveni 8,1 miljards euro, tiks atbalstīti projekti un idejas, kas uzlabos Eiropas konkurētspēju un būs orientēti uz tādiem jautājumiem kā cilvēku veselība, vides aizsardzība un jaunu risinājumu rašana milstošajām urbanizācijas un atkritumu apsaimniekošanas problēmām.

Darba programmas raksturo daži turpmāk norādītie aspekti.

- Uzaicinājumi attiecas gan uz inovāciju, gan uz virkni sabiedriskas nozīmes uzdevumu, sasaucoties ar programmu "Apvārsnis 2020".
- Kopumā tematiskajām pētniecības prioritātēm ir paredzēti 4,8 miljardi euro. Rūpnieciskā inovācija tiks atbalstīta, izmantojot tirgum tuvas darbības, piemēram, izmēģinājuma un demonstrējumu projektus, standartizāciju un tehnoloģiju pārneši. Trīs publiskā un privātā sektora partnerības, kas sāktas saskaņā ar Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu, tiek īstenotas, izmantojot uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, un tajās ieguldītajam publiskā sektora finansējumam ir privātā sektora pretieguldījums. Šie uzaicinājumi ir nozarei ļoti aktuāli — nozares līdzdalība pārsniedz 50 %, bet apmēram 30 % no kopējā ES finansējuma saņem mazi un vidēji uzņēmumi (MVU).
- Īpaša uzmanība tiks veltīta MVU, kuriem paredzēts finansējums līdz 1,2 miljardu euro apmērā. Šī summa ietver 150 miljonus euro garantijām, lai piesaistītu 1 miljardu euro aizdevumos MVU un uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu.
- Aptuveni 2,7 miljardi euro palīdzēs Eiropai nostiprināt savu pozīciju pasaules līmeņa pētnieku piesaistīšanā; šī summa galvenokārt tiks izlietota Eiropas Pētniecības padomes piešķirtajām individuālajām dotācijām (1,75 miljardi euro) un Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktajām darbībām (963 miljoni euro) pētnieku apmācības un mobilitātes jomā.
- Lai palīdzētu pārvarēt inovācijas jomā pastāvošo plaisu, ir sāкта jauna iniciatīva "Eiropas Pētniecības telpas virspētnieki". Izmēģinājuma uzaicinājumā, kurā paredzēts finansējums 12 miljonu euro apmērā, tika izraudzīti pieci EPT virspētnieki,

ko uzņems universitātes vai citas atbilstīgas pētniecības iestādes piecu dažādu ES valstu mazāk attīstītajos reģionos.

- Šajos uzaicinājumos ir ietvertas novatoriskas tematiski prioritārās pētnieciskās jomas, piemēram, aptuveni 155 miljoni euro "nākotnes okeāniem", lai atbalstītu ilgtspējīgu izaugsmi jūras un jūrlietu sektorā, aptuveni 365 miljoni euro tehnoloģijām, kas pilsētnieciskās teritorijas pārveidos par "progresīvām pilsētām un pašvaldībām", aptuveni 147 miljoni euro rezistentu baktēriju rašanās apkarošanai un gandrīz 100 miljoni euro novatoriskiem saldūdens resursu pārvaldības risinājumiem.
- Uzaicinājumos arī atbalstīti digitalizācijas programmas mērķi IKT pētniecības finansēšanas jomā — gandrīz 1,5 miljardi euro paredzēti informācijas un komunikācijas tehnoloģiju tematiskajai jomai.
- Paredzams, ka ieguldījumi 8,1 miljarda euro vērtībā piesaistīs vēl 6 miljardus euro publiskā un privātā sektora ieguldījumos pētniecībā un saskaņā ar aplēsēm īstermiņā radīs aptuveni 210 000 jaunu darbvieta, savukārt 15 gadu laikposmā nodrošinās papildu izaugsmi 75 miljardu euro apmērā.
- ES kopējais 2013. gada pētniecības budžets 10,8 miljardu euro apmērā — vislielākais budžets Eiropas Savienības pamatprogrammu vēsturē — ietver līdzekļus, kas nav iekļauti darba programmās, piemēram, līdzekļus kodolenerģijas pētniecībai (993 miljoni euro) saskaņā ar *Euratom* līgumu, kopīgajām tehnoloģiju ierosmēm sadarbībā ar nozari (751 miljons euro) un publiskā un publiskā sektora partnerībām ar dalībvalstīm. Kopējā budžetā ietverts arī finansējums Komisijas Kopīgajam pētniecības centram¹³.

7.3. Būtiskākie aspekti

7.3.1. Inovācija

Septītās pamatprogrammas 2013. gada darba programma ietver vairākas darbības, kas ir tuvāk tirgiem un lietotājiem, kā arī lielāku atbalstu laboratorijas rezultātu komercializēšanai. Ieviešot jaunu pretgarantiju shēmu MVU RDFM (RDI) ietvaros un tādējādi papildinot 2012. gadā sekmīgi sāktu garantiju shēmu, novatoriskiem MVU un nelieliem uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu tiek sniegts lielāks atbalsts riska finansējuma pieejamības jomā.

Plašāk ir atbalstītas arī publiskā un privātā sektora partnerības. Vairākās tematiskajās jomās tiek eksperimentēts ar publisko iepirkumu pirmskomercializācijas posmā — gan pašu kopīgo iepirkumu līdzfinansēšanai, gan kontaktu veidošanas un sagatavošanas darba atbalstīšanai. Aizvien lielāka nozīme ir publiskā sektora inovācijai, un tā ietver atbalstu novatoriskiem risinājumiem gan valsts pārvaldes, gan publiskā sektora pakalpojumu jomā. Vairums tematisko jomu dažādos veidos atbalsta sociālo inovāciju — gan sociālās inovācijas darbības, gan sociālekonomiskos pētījumus.

Arvien vairāk tematisko jomu ietver arī konkrētu atbalstu daudzsološu jau pieejamu pētniecības rezultātu izmantošanai neatkarīgi no to izcelsmes un tā, vai pētniecība finansēta no ES vai ārējiem līdzekļiem. Šīs darbības ietver turpinājumsfinansējumu, kas paredzēts tieši

¹³ Informācija par Septītās pamatprogrammas tiešajām darbībām 2012. gadā ir atrodama Komisijas Kopīgā pētniecības centra gada pārskatā: <http://ec.europa.eu/dgs/jrc/index.cfm?id=2530>.

pētniecības projektu rezultātu izmantošanai, kā arī atbalsta tīklus, kas paredzēti šīs izmantošanai sekmēšanai.

7.3.2. Izplatīšana

ES finansētu pētījumu rezultātu izplatīšanai ir izšķirīga nozīme Eiropas Pētniecības telpas izveidē, atklātības veicināšanā un Eiropas jaunrades potenciāla pilnvērtīgā izmantošanā. Komisija atbalsta pētījumu rezultātu izplatīšanu, projektos paredzot finansējumu rezultātu aktīvai izplatīšanai. Komisija arī aktīvi veicina sabiedrības informētību par finansēto pētījumu rezultātiem un nodrošina tiešaistes piekļuvi rezultātiem ar *CORDIS*¹⁴ — Komisijas Kopienas Pētniecības un izstrādes informācijas dienesta — un Kopīgā pētniecības centra publikāciju repozitārija¹⁵ palīdzību.

Turklāt Komisija pēta iespējas darīt vēl vairāk nekā šobrīd un vēl vairāk uzlabot ES finansētu pētījumu rezultātu izplatīšanu, popularizēšanu un izmantošanu.

7.3.3. Vienkāršošana

2012. gada darbības ietekmēja impulss, ko radīja paziņojums par vienkāršošanu¹⁶ un tā stimulētās diskusijas. Praksē tika īstenota virkne pasākumu, kas guva vispārēju atbalstu.

Turpinājās Pētniecības un inovācijas dalībnieku portāla izstrāde, un tika ieviesti jauni pakalpojumi dalībniekiem, kā arī uzlabots sistēmas lietošanas ērtums.

Vienkāršošanas diskusijas secinājumi ir ņemti vērā arī pārskatītajā Finanšu regulā un tās piemērošanas noteikumos, kas stājušies spēkā. Daži galvenie aspekti, kas ietekmē pamatprogrammas dotācijas, ir, piemēram:

- pārskatīti noteikumi par PVN atbilstību, lai vienkāršotu pētniecības un inovācijas dotāciju finansiālo pārvaldību, piemēram, universitātēm un citām sabiedriskām pētniecības iestādēm;
- procentu uzkrāšanas un paziņošanas pienākuma atcelšana. Pašlaik šāds pienākums pastāv, un tas ir radījis ievērojamu administratīvo slogu un izmaksas, jo jāatver un jāpārvalda atsevišķi konti, turklāt organizācijām, kuras valsts tiesību aktu dēļ nevar atvērt kontus, kuros uzkrājas procenti, jāuztur izņēmumu reģistrs.

7.3.4. MVU mērķrādītāja sasniegšana

Eiropas Komisija cieši uzrauga MVU dalību Septītajā pamatprogrammā. Īpaša uzmanība tiek veltīta tam, lai programmas "Sadarbība" ietvaros finansējums MVU tiktu piešķirts saskaņā ar mērķrādītāju, kas noteikts likumdošanas paketē. Mērķis ir nodrošināt, lai vismaz 15 % no īpašās programmas "Sadarbība" finansējuma tiktu piešķirti MVU.

Līdz 2012. gada beigām MVU visā Septītajā pamatprogrammā piedalījās 18 589 gadījumos. ES ieguldījums, kas tika piešķirts MVU, sasniedza aptuveni 4,8 miljardus euro.

¹⁴ <http://cordis.europa.eu/>.

¹⁵ <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/>.

¹⁶ COM(2010) 187.

15 % mērķrādītājs tika sasniegts jau 2011. gada beigās, kad MVU bija saņēmuši 15,3 % no ES finansējuma programmā "Sadarbība". 2012. gadā šis rādītājs palielinājās. Gada beigās ES ieguldījumu procentuālā daļa, kas programmā "Sadarbība" piešķirta MVU, bija 16,6 %.

MVU piešķirtās budžeta daļas ievērojamā palielināšanās ir saistāma ar MVU atbalsta pasākumiem, kas bija paredzēti 2011. un 2012. gada darba programmās. Paredzams, ka 2013. gada darba programmas ietekmē progress turpināsies.

8. PERSPEKTĪVAS 2013. GADAM

Komisija 2013. gadā turpinās īstenot pamatiniciatīvu "Inovācijas savienība". Tā laidīs klajā paziņojumu "Inovācijas savienības attīstības novērtējums 2012. gadā. Pārmaiņu paātrināšana". Tomēr, ņemot vērā valdošo krīzi, Eiropai ir jādara vairāk, lai Inovācijas savienība kļūtu par īstenību. ES un tās dalībvalstīm ir jāpaātrina kopīgie centieni un jāpadziļina Inovācijas savienība. 2013. gadā Komisija sāks situācijas izvērtēšanu, lai sagatavotu nākamās pasākumus Inovācijas savienības padziļināšanai.

Pirmo EPT progresu ziņojumu Komisija sagatavos 2013. gadā. Tajā pasākumi, ko dalībvalstis paziņojušas savās valsts reformu programmās (VRP), tiks salīdzināti ar 2011. gada atskaites situāciju. Pilnīgs EPT īstenošanas progresu novērtējums tiks sniegts, sākot ar 2014. gadu.

Komisija plāno 2013. gada jūlijā izteikt priekšlikumus par vairākām publiskā un privātā sektora partnerības un publiskā un publiskā sektora partnerības iniciatīvām.

Paredzams, ka pakete "Apvārsnis 2020" tiks pieņemta līdz 2013. gada beigām. Komisija veiks visus sagatavošanas darbus un vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu programmas netraucētu sākšanu un īstenošanu.